

på besøg fra elverhøjen

af Bjarne Sinkjær

Fra Thomas af Melksharn, seruus seruorum dei, til hans Excellence Bisp Alfric, med evig Hilsen i Herren, Anno Domini 1158.

Jeg takker Deres Excellence for Deres venlige Brev. Deres Excellence ønsker at faa del i min Viden om Feerne, og skønt det ikke sømmer sig for en ydmyg Benediktiner at beskæftige sig med Sligt, saa har jeg paa mine Rejser i Britannia erfaret forunderlige Ting, og jeg vil, paa Deres Opfordring, da ikke undlade at tale derom.

Om Feernes Oprindelse

Jeg har i mit lange og syndige Liv set det meste af Britannia. Overalt har jeg stødt paa Historier om Feerne, skønt disse Historier ofte varierer fra Egn til Egn. Saaledes ogsaa Historierne om Feernes Oprindelse.

I min Hjemegn mener man, at Feerne er Sjæle af udøbte Børn, af Jøder, og af dem der udaandede, før Herrens Lys bredte sig over vort Land. Alle disse stakkels Sjæle har ikke adgang til Paradisets Lykke, men er dog heller ikke fordømt til Skærsilden, og derfor er det deres Skæbne at vandre paa denne Jord indtil den yderste Dag oprinder.

En gammel Munk, jeg mødte i York da jeg var Novice, mente at Feerne er faldne Engle. Hans Forklaring lød saaledes, „Da Herren havde skabt Adam, fyldtes nogle af Herrens Engle af had og jalousi over denne Skabning og de gjorde Oprør mod Herren. Herren jog dem ud af Paradiset og ud i Mørket. Mange Engle faldt i Afgrunden, hvor de blev til de Djævle, som hvisker onde Ting i Menneskets Øre, og frister hans Sjæl. Nogle Engle var for gode til Afgrunden, men for slette til Paradiset. Af disse faldt nogle i Havet, hvor de blev til Havmænd og Havfruer. Nogle faldt i Søer og Aaer, og blev til Nøkken og Vandhesten. Nogle faldt i Skovene, af dem blev Elverne skabt. Nogle faldt i Bakkerne og Bjergene, og af disse blev Kæmpene og Gnomerne skabt“.

Jeg tror den sidste Forklaring er tættest paa Sandheden, thi denne Munk var en saare from og forstandig Mand. Men hvordan det end forholder sig, er Feerne en Race af Væsner som befinder sig mellem den spirituelle og den materielle Verden. Væsner som kun sjældent ses af Mennesker, thi de lever i et Rige som ingen Dødelig kan se.

Mange deler Feerne op i Gode og Onde, i det Velsignede og det Uvelsignede Hof. Men om man saaledes kan opdele dem, staar for mig noget usikkert. Feerne har altid været fascineret af Adams Slægt, saa meget, at jeg tror at de blot efterligner vore Veje. Jeg stiller mig selv det Spørgsmaal, om det ikke blot er et Spil de spiller. Om de, uden egen Sjæl, er dømt til at efterligne vore Skikke, for at give deres væren Mening. Men om jeg skulle beskrive disse to Poler, maa det være paa denne Maade; Hvor det Velsignede Hof er en vakker Sommerdag i al dens frodige Skønhed, er det Uvelsignede

Hof en Vinterdag hyldet ind i Sne, majestætisk i sin Skønhed, men dødelig i sit kolde Favntag.

Om Feernes Moral

Men om de nu kan siges at være Gode eller Onde, saa adlyder Feerne de samme Love der, hvor besynderlige det end maa siges at være, vel kan kaldes en Moral.

En Fe vil aldrig stjæle fra en anden Fe, skønt de ikke altid er saa hensynsfulde overfor Dødelige. Det fortælles om en Fe, som havde stjaalet fra sine Egne, at han blev dømt til i evig tid at vandre omkring paa ensomme Steder. Kun én gang om Aaret, ved Sommersolhverv, kunne han besøge sine Frænder, men selv da fik han kun Aske at spise og raadent Vand at drikke.

Hvad angaar Dødelige, har de som sagt faa Kvaler, de syntes at mene, „at hvad jeg ejer, ejer jeg, hvad du ejer, ejer ogsaa jeg.“ Dog skal det hertil siges, at Feerne som oftest stjæler hvad Folk ikke fortjener at have, eller hvad de i gerrighed

Engang var der en fe, der påstod at han ejede det land, hvorpå bonden havde lagt sin mark. Bonden syntes ikke det var retfærdigt, men efter lang diskussion blev de enige om, at selvom bonden skulle gøre arbejdet, skulle de to dele høstudbyttet. Det første år spurgte bonden; „Hvilken del vil du have; toppen eller bunden?“ „Bunden“, svarede feen. Bonden plantede da korn, og alt hvad feen fik var hø og rødder. Næste år spurgte bonden igen feen, „hvad vil du have; toppen eller bunden?“ „Toppen“, svarede feen. Så plantede bonden roer, og atter engang fik feen kun den uspiselige del. Feen havde efterhånden regnet ud, at han kun fik den værste del, så næste år da bonden opsøgte ham igen, sagde han, „Dette år vil vi plante korn, og så vil have en konkurrence om hvem der kan høste hurtigst, og den der vinder, skal have det hele.“ „Aftalt“, sagde bonden, og de delte marken i to halvdele. Men dagen før der skulle høstes, købte bonden hundrede jernpæle, som han plantede overalt på feens halvdel af marken. Bonden høstede så hans le sang, men feen var hurtigere og arbejdet gik rask fremad. Men snart kom feen dog bagefter, og den stakkels fe mumlede hele tiden for sig selv, „Forbandet hårde strå, forbandet hårde strå“, og efter en time var hans le så sløv, at den dårligt kunne skære gennem smør. Efter endnu en time spurgte feen bonden, om hvornår de skulle skærpe deres le, for det var traditionen, at i den slags konkurrencer skærpede man dem på samme tid. „Skærpe leen?“, svarede bonden, „tjahh, måske efter aftensmaden.“ „Efter aftensmaden?“, sagde feen, „Oh ve, så har jeg tabt.“ Med disse ord forsvandt han, og han besværede aldrig bonden igen.

nægter at dele med andre. Naar Feerne stjæler fra Dødelige, er det ikke selve Tingen de fjerner, men dens gode Egenskaber. Dens Essens. Saaledes synes Brødet at være tørt og uden næring, Øllet surt og udrikkeligt, et cetera.

Feerne kan ikke lyve, skønt de ofte belægges deres Ord in aenigmate, saaledes at tydingen af Ordenes inderste Mening kan være saare svær for dem, der ikke er godt inde i Feernes Maade at tænke paa. Ligeledes kan en Fe ikke bryde sit Løfte, naar først det en gang er givet. Jeg har hørt Historier om Folk, der har talt Feer til at give dem ufortjente Gaver, men det kræver en klar Hjerne, og en endnu hurtigere Tunge.

Feerne værner om deres Privatliv med stor nidkærhed. De bryder sig ikke om at blive iagttaget, at Folk trænger ind paa deres Enemærker, eller at deres venlighed mod Dødelige bliver fortalt. Saaledes som i denne Fortælling; en Kvinde, Mairearad, havde en Elsker som var af Feernes Æt. Han forbød hende at nævne deres Forhold, men i et svagt øjeblik fortalte hun om hendes Elsker til Søsteren, der lovede ikke at fortælle det videre, „Mine Læber er lukket med syv Segl“, forsikrede hun. Men Søsterens Hjerter var saare svigefuldt, og hun lod Historien brede sig. Mairearad mistede sin Elsker og gik ud i Bakkerne, hvor hendes sørgmodige Sang stadig kan høres i Nattens Ensomhed. Kyrie eleison. Herren være hendes Sjæl naadig.

Om Feernes afhængighed af Mennesker

Som allerede fortalt, har Feerne en del at gøre med Dødelige. Det sker ikke sjældent, at venlige Feer hjælper Dødelige i nød, men nogle Feer kan ogsaa gøre stor fortræd. Af alle de Ulykker Feer kan være skyld i, er Barnerov den mest frygtede. Hvorfor Feerne stjæler Børn, ved ingen med sikkerhed. En forklaring er, at Feer tiltrækkes af skønhed over alt, og de kan simpelthen ikke lade være med at stjæle et smukt Spædbarn. En anden forklaring er, at skønt Feerne af natur er magiske, er deres egne Børn ikke saa sunde som i gamle Dage. Men jeg har ogsaa hørt skrækkelige Historier om, at nogle Feer som betaling for deres uafhængighed, hvert syvende Aar skal ofre en Uskyldig til den Onde.

Ofte bytter Feerne Barnet ud med en Skifting. Det kan være en gammel Fe, der ikke mere er til nytte for sin Slægt, det kan være en af deres egne Børn der mistrives, eller det kan være en Gren der er udskaaret med Arme og Ben, og fortryllet saaledes, at den fremstaar som Familiens eget Barn. Skiftingen er ofte meget grim, med et stort

Hoved der kan være blødt at føle paa. Dens Øjne er smaa og skelende, og naar den bliver ældre vokser den ikke, skønt den er meget graadig, og æder alting.

Der er heldigvis mange maader at faa sit Barn tilbage paa. Man kan forsøge at narre skiften til at afsløre sig, ved at brygge Øl i en Æggeskal, eller slagte og stege en Gris eller en Hund med Hud og Haar. Saa udbryder Skiften; „Ja, længe har jeg vandret, og meget har jeg set, men aldrig saa jeg, at man bryggede Øl i en Æggeskal“, eller „Pølse med Hud, Pølse med Haar? Pølse med Øjne og Pølse med Ben? Nu er jeg saa gammel, at jeg har ladet mig amme af 18 Mødre, men aldrig har jeg set en saadan Pølse. Nu skal Fanden blive her længere“. I Irland pisiker man undertiden Barnet, efterlader det alene paa Fehøjene eller smider det paa Ilden, hvor det formodes at flyve op i Luften med at skrig. Straks kommer Femoderen med det rigtige Barn, „Her har du dit Barn igen, men saa slem du var ved mit, har jeg ikke været ved dit“. Desværre sker det ikke sjældent, at uvidende Bønder lader denne grufulde handling overgaa Menneskebørn.

Undertiden bortfører Feerne ogsaa voksne Mennesker til deres Hjem i Skove, Høje, eller Bjerge – de bliver bjergtaget, kaldes det. De fleste Folk, der bliver bjergtaget, er som regel Folk der færdes alene, som Kulsvieren, Børn der gaar i Skoven for at samle Bær, eller Unge der skal giftes. Ofte er det fordi at Feerne bliver tiltrukket af deres skønhed, deres smukke Sang, eller fordi Menneskene har hovedet fuld af elskov. De fleste af dem der er blevet bjergtaget, vender før eller siden hjem, men de bliver aldrig helt selv igen. De er sære og sindsforstyrrede, syge eller lammede, eller de mister helt lysten til Livet, og sygner langsom ind, for til sidst at dø.

Specielt Barselskvinder er i fare, thi Feerne er ude efter Kvinder til at amme deres Børn, og paa grund af Syndefaldet, er Barselskvinden Hedning indtil hun igen har været i Kirke, og der har modtaget Alterets Sakramente. Hertil skal det siges, at Feerne ikke altid tager Barselskvinder med vold. En Kvinde fra min Hjemeegn blev af en Fe spurgt, om hun ikke ville se til Feens Barn, da det var sygt. Kvinden sagde ja, og tog med Feen Hjem. Og ganske rigtigt, Barnet var saare svagt. Men da saa Kvinden, det skyldes at Barnet manglede Mælk, og hun lod det amme ved sit Bryst. Saa snart det havde faaet livgivende Mælk af Kvinden, blev det rask igen, og som tak for hjælpen. modtog hun en Gave.

Disse Gaver er som regel af overnaturlig beskaf-

fenhed. Det kan være en Halskæde, som giver bæreren evnen at flyve, aande under Vandet, blive usynlig, eller som giver Bæreren et langt og velsignet Liv. Som oftest er det en Gave, der først næste Dag viser sin sande Natur. Til de graadige kan det være en Sæk med Guld som næste Dag forvandler sig til Straa, eller en Juvel der næste Dag er et stykke Kul. Kvinden, som hjalp Feen med det syge Barn, modtog en Sæk, som hun fik besked paa først at aabne naar hun var kommet Hjem. Kvinden modstod Fristelsen, og som tak for hendes trofasthed, var Posen fyldt med Guld. Havde hun aabnet den, havde den sikkert kun indeholdt Straa, eller det der var værre.

Nogle Feer hjælper ogsaa til paa Gaardene, specielt hos fattige eller hos gamle. De hjælper til i Stalden ved at røgte Køerne eller samle Æg om Natten, naar Bonden er gaaet i Seng. For deres arbejde forventer de ikke andet end en Skaal Grød eller et Krus Øl i ny og næ. Man maa ikke give dem noget til betaling, thi det regner de som en stor Fornærmelse. En Familie paa min Hjemeegn havde en saadan Fe boende, og besluttede sig at give ham et nyt sæt Tøj i betaling, saaledes som de ogsaa betalte deres Karle. De laa da og lurerkiggede, for at se hvordan deres gave ville blive modtaget. Nissen blev saa vred, at han straks flyttede, og aldrig lod sig se dér igen, og i lang tid kunne der ikke brygges ordentligt Øl der paa Gaarden.

Om Feernes kræfter

Feerne besidder mange mærkelige Kræfter, og om disse vil jeg nu fortælle. Vigtigst af alt er, at Feerne ikke kan dø, skønt man godt kan slaa dem ihjel. Da den afdøde Sjæl intet sted har at tage hen, flakker den hvileløst rundt en tid, indtil den genfødes til Verdenen, ung af Krop, men gammel af Sind. Genfødslen kan ske i en særlig smuk Blomst, fra et Træ der flækkes af Lynet, eller fra Fuglenes Æg.

Alle Feerne kan skjule sig for Dødelige, naar de ønsker det. Nogle Feer kan ogsaa ændre størrelse, som de nu lyster. Jeg har ogsaa stødt paa Historier om Feer, der kan skifte Form til et Dyr. Disse Feer har to former, som for eksempel en ung Mand og en Hest eller endog en Fugl. Ligesom i Legenden om Grækernes falske Gud Zeus, bruger nogle af Feerne denne evne til at lokke unge Møer til at sætte sig op paa deres Ryg, hvorefter de bortfører dem.

En frygtet Evne er deres Kræfter til at skade Dødelige med Forbandelser. Disse Forbandelser

rammer dem som har udspioneret dem, eller paa anden maade har paakaldt sig deres Vrede. En mand fra Egnen her, som var kendt for at drikke, slaas og paa alle maader at leve et syndefuldt Levned, tævede engang sin Hest med en tyk Gren, skønt det stakkels Dyr intet havde gjort. Pludseligt tog han sig til Hjertet og faldt om. Han var blevet lam i den ene Side, og kunne ikke mere tale, endsige arbejde. Han levede kun i tre Maaneder derefter. Dette ved jeg med sikkerhed, thi denne Mand blev bragt til vort Kloster og jeg plejede ham selv.

Om Feernes svagheder

Heldigvis er der mange Maader, hvorpaa man kan beskytte sig mod Feerne. Her skal jeg blot fortælle om de mest velkendte, som de kendes fra min Hjemegn. Det kan være farligt at modtage Mad eller Drikke fra en Fees Haand, da man saa kan komme under dens Fortryllelse. Denne Gestus fra Feerne kan imidlertid være svær at afslaa, da Feerne finder det saare uhøvisk at afslaa deres Gave.

Man kan beskytte sig med Tøj. En Mand der ønsker at besigtige hans Mark efter Mørkets frem-

En bondemand fra Wales opdagede, at feerne dansede ved midnat i en lysning, der lå mellem hans ejendom og floden. Efter at have studeret dem ved flere lejligheder, lykkedes det ham at fange en ung mø, som han havde forelsket sig i. Men selvom han behandlede hende med kærlighed og respekt, forblev hun hans fange. Hver nat spurgte han hende, om hun ville blive hans kone, men hun rystede blot på hovedet. Endelig gik hun ind på at blive hans tjenestepige, hvis han kunne gætte hendes navn. Han prøvede med alle de kvindename han kunne komme i tanke om, men hun lo blot af ham. Den nat var månen fuld, og bonden listede i hemmelighed ned til lysningen. Der hørte han en fe sige, „Ak, stakkels Penelope.“ Han skyndte sig hjem og kaldte, „Penelope, vil du gifte dig med mig?“ „Jeg vil kun være din tjenestepige som vi aftalte“, svarede hun. Med en fe til at styre huset, blomstrede gården op, men stadig foreslog bonden hver nat Penelope til at tage ham til husbond. Endelig slog hun til på een betingelse, „Når du bliver min husbond må du aldrig slå mig med jern.“ Han lo blot, for tanken om at slå hende, forekom ham meget fjern. I 7 år levede de idyllisk. Så en morgen hvor bonden skulle til marked, havde han problemer med at sadle sin hest, der ikke ville stå stille. I arrigskab kastede han bidslet efter hesten, men ramte ved siden af, og jernet i bidslet ramte i stedet Penelope på brystet. Øjeblikkeligt forsvandt hun for hans blik, og han hørte hendes fjerne stemme bede ham indtrængende om at passe godt på deres børn.

brud, kan vende Vranken ud paa sin Jakke. Eller som i denne Fortælling; en Kvinde, som ikke var taget i Kirke, ville gaa til Bjerget for at malke, men da hun var gaaet et stykke, kom der en meget lille Mand med en rød Hue og fulgte efter Hende. Han kunne vel ikke være mere end en Alen høj. Da hun saa var kommet til Bjerget, raabte det inde fra Klippen, „Ta! Ta’!“ Da svarede den lille Mand, „Jeg kan ikke ta’, hun har mandens Trøje paa.“ Thi denne Kvinde vidste nemlig, at hvis blot hun tog et af Mandens Klædningsstykker paa, var hun beskyttet.

Det er en kendt Sag, at Jern beskytter mod Feerne. Hyrderne i vort Kloster hænger ofte Jern omkring Nakken paa vore Dyr, for at beskytte dem mod ondt. Brød og Salt er ogsaa gode Midler, og som Symboler paa arbejdet og det evige Liv, er deres Kræfter velkendte. Men det vigtigste Middel til at betvinge Feerne, om man saaledes ønsker, er Herrens indflydelse. Folk der bevæger sig ud om Natten, kan beskytte sig ved at bære et Kors, gerne af Jern, de kan synge Hymner til Herrens pris, eller de kan sprede indviet Vand, eller Kirkegaardsmuld paa den Sti, hvorpaa de har traadt. Klokker er ogsaa nyttige, thi de kalder til Bøn. De bevarer deres Kræfter, hvad enten de bruges som Kirkeklokker eller Koklokker, og hvor deres Røst lyder, maa Feerne flygte i rædsel.

A posterióeri

Jeg har her opridset verbatim, hvad jeg har erfaret rundt omkring, men der er mange uløste Gaader om Feerne. Jeg forstaar, at Deres Excellence har faaet ildevarslende Breve fra Kannikken i Ulster. Deres Excellence, mange frygter Feerne, thi Mennesket frygter hvad det ikke forstaar. Vel skal man omgaas Feerne firma cautela, men behandles Feerne med respekt, kan de være til stor nytte og gavn. Jeg føler, at man saaledes ikke entydigt kan fordømme Feerne, thi ogsaa Feerne har deres plads i Herrens Skaberplan.

Thomas af Melksharn

Efterskrift

Denne artikel er skrevet som en kærligheds-erklæring til feerne. Den typiske måde spillerne møder feer på er følgende: Spillerne overnatter i en skov. Én holder vagt. Tidligt om morgenen ser vagten en skøn, nøgen kvinde mellem træerne og følger efter. Da de andre spillere vågner, er han væk. De følger hans spor hen til et stort træ, hvor de finder hans tøj og udstyr. De truer derefter træets ånd med at brænde træet, med mindre ånden udleverer deres kammerat. Kammeraten udleveres og eventyrene fortsætter deres rejse.

Men, som jeg har beskrevet i artiklen, er der meget mere feerne kan bruges til. Feerne danner et sammenhængende hele. De har deres helt eget livssyn, og der er både feer man kan snakke med og feer der bedst kan beskrives som uhyrer. Der er en grund til at de involverer sig med mennesker (og dermed også med spilpersonerne), og der er mange andre måder man kan overvinde dem på, end bare med sværd og fireballs.

Artiklen har tidligere været bragt i X3M nr. 2. Men da den falder i god tråd med Elisabeths artikel om gengangere, synes jeg det er et passende tidspunkt at genudgive den.

Hvor kan du læse mere?

Der er et hav af bøger om feer, specielt på engelsk. Her skal jeg nævne dem jeg har brugt til denne artikel:

Fagbøger:

Anders Bæksted; Nordiske Guder og Helte, Politikens Forlag. Her står lidt om alfer. De er en slags mindre frugtbarhedsguder med tilknytning til Vanerne.

Bengt Holbek og Iørn Piø; Fabeldyr og Sagnfolk, Politikens Forlag. Den bedste bog på dansk for dem der vil vide mere om fabeldyr og deres legender.

Katherine Briggs; A Dictionary of Fairys. Også et absolut must, men desværre kan den ikke købes længere i boghandlen.

Skønlitteratur:

Henning Kure; Troldehistorien, Carlsen Forlag. En sød historie og en god indføring i skiftinge-troen.

Marion Zimmer Bradley; Tågerne omkring Avalon. Magikere og feer i Kong Arthur sammenhæng, set ud fra et feministisk synspunkt.

Rollespil

Ars Magica; Faeries, White Wolf. Dette supplement er skide godt! Intet mindre. Supplementet indeholder ud over baggrundsstof 3 gode eventyr.

Amazing Engines; For Faerie, Queen & Country, TSR. Feer i Victoriatidens England. Lad ikke TSR logoet skræmme dig, dette supplement er godt, specielt magisystemet og baggrundstoffet.

Castle Falkenstein, R.Talsorian Games. Dampmaskiner og fetrylleri i en verden inspireret af Conan Doyle og Jules Verne.